

KRONIKK

TENKETANKER: NHO burde la seg inspirere av svenskene og tilby oss noe mer enn ideologiprodusenten Civita, skriver Erik S. Reinert.

Tenketankeri



Erik S. Reinert
Sosialøkonom
og siviløkonom

SIMEN EKERN kom i forrige uke med interessante betraktninger om tenketanker generelt, og norske tenketanker spesielt. «Kredibiliteten til en vellykket tenketank står og faller på at den ikke blir en lettbeint propagandamaskin,» skriver Ekern, og peker på at rollen som leverandør av forskning «er et viktig område for de virkelig innflytelsesrike utenlandske tenketankene».

I dette perspektivet finnes det en skjevhet i den norske floraen av tenketanker, for eksempel i forhold til nabolandet Sverige. I 1939 opprettet Sveriges Industriförbund og Svenska Arbetsgivareföreningen stiftelsen Industriens Utredningsinstitut «för att bedriva forskning om ekonomiska och sociala frågor av betydelse för industrins utveckling». I 2006 ble navnet endret til Institutet för Näringslivsforskning (IFN). Denne tenketanken har ikke akkurat vært venstrevridd, men den har gjennom hele sin historie drevet objektiv forskning. Det at Sverige har hatt et langt bredere økonomisk miljø enn her hjemme skyldes blant annet dette utredningsinstituttet.

MANGE TIÅR seinere grunnla svensk næringsliv en annen tenketank, nemlig Timbro. Denne organisasjonen passer ganske godt til Ekerns beskrivelse av en «lettbeint propagandamaskin», der det internasjonale ytre høyre, fra Ayn Rand til Friedrich von Hayek, skaper ideologien. Den typen politisk ytre høyre som Carl I. Hagen rensket Fremskrittspartiet for på «Dolkesjø» i 1994, utgjør entusiasmen og energien i Timbro.

Timbros strategi er tydelig. Ved å utvide spekteret av det som er politisk akseptabelt til også å omfatte høyreekstreme posisjoner som Ayn Rand, blir det politiske sentrum automatisk flyttet mot høyre. Dersom Francis Sejersteds og Erling Norviks Høyre skulle utgjøre ytre Høyre, ville den politiske midten ligget langt til venstre. Ved derimot bevisst å etablere et ytterste høyre – som man selv slett ikke behøver ha noen sympati med – forskyves hele det politiske sentrum mot høyre. Da Civita ble dannet i Norge som en kopi av Timbro, var det i et forsøk på å gjennomføre samme strategi i Norge. Når Siv Jensen nå står fram med Ayn Rand som yndlingsforfatter er det kanskje et klokt politisk sjakktrekk, men det får en til å savne Carl I. Hagen, som hadde mot til å kaste denne type ekstremisme ut av partiet. I USA mangler Rand-filosofien og «the libertarians» enhver kredibilitet.

DET VESENTLIGE i dette bildet er at NHO her i Norge bare tilbyr oss ideologiprodusenten Civita, men ikke den typen langt nyttigere og langt mer ressurskrevende tenketank svensk næringsliv har støttet siden 1939. Dette er et stort hull i vår institusjonelle fauna, spesielt i ei tid da økonomifagets abstraksjonsnivå ikke fremmer forskning på industriell dynamikk. En forklaring på situasjonen ligger i at Norges Industriförbund – som sto for de langsiktige



IRRITASJON: Kristin Clemet og Civita skaper ikke en type forståelse som kan brukes i samfunnsdebatten, men bidrar heller til å skape økt irritasjon mot «rikinger» og det som med en viss rett kan ansees som forsøk på bevisst manipulasjon av velgerne, skriver Erik S. Reinert.

Foto: Mette Møller

strategiske næringsinteressene – i 1989 ble slått sammen med Norges Arbeidsgiverforening til et NHO der lønsspørsmål kom til langt å overskygge den strategiske industripolitikken. Denne politikken er imidlertid svært viktig fordi den i stor grad er sammenfallende med nasjonens egen strategi.

Det er nesten en naturlov at ressurser og politisk makt forskyves til de delene av næringslivet der fortjenestemulighetene er størst. En «næringsnøytral» politikk vil, så vel i en bananrepublikk som i et petro-kongedømme, forsterke denne naturlige tyngdekraften mot henholdsvis bananer og olje. Når NHOs nye sjef ble hentet fra et sted forbausende langt fra toppen i Statoils hierarki, samtidig som Rederiforbundets nye president sitter i styret i Statoil, ser vi en økende petrofisering av de organisasjonene som skulle representere hele næringslivet. Ekern viser til Bent Sofus Tranøy og Helge Ryggvik som har tatt opp problemstillinger rundt de oljebaserte maktstrukturene. De delene av norsk næringsliv som ikke direkte lever av oljen har all grunn til å finansiere en tenketank som tar de strukturelle endringene vi nå opplever på alvor.

VERDENSØKONOMIEN står foran en rekke utfordringer: miljø, matforsyning, finanskriser, fattigdom og – et totalt under-

debattert emne – i de fleste land som ikke nyter godt av oljeinntekter finnes det en generasjon av 30-åringer som tydelig får en lavere inntekt enn sin foreldregenerasjon. Antakelig er det strategisk klokt av Fremskrittspartiet ikke å ta slike problemer opp til debatt, men i stedet å fokusere på bensinpriser, og å følge en antiintellektuell og anti-elistisk linje. Det samme kan imidlertid ikke sies om norsk næringsliv. Den amerikanske økonomen Paul Krugman peker på et USAs næringspolitikk ikke blir bestemt av økonomer, men av intellektuelle og forretningsfolk. Næringslivet er avhengig av å bli respektert også i akademiske miljøer, og skal «rikinger» bli respektert, bør deres bidrag til landets intellektuelle debatt ikke være begrenset til ideologiformidling gjennom Civita.

SELV HAR JEG deltatt i Res Publica, som er finansiert av Fagforbundet, fordi den etter mitt syn er den eneste tenketanken i Norge som har som ambisjon å bidra med forskning og ny kunnskap. I august i fjor avholdt vi en konferanse der en kommende finanskrise basert på subprime lån, og den amerikanske økonomen Hyman Minskys teorier om slike kriser, var et av temaene. Dette skjedde omtrent på dagen samtidig som Wall Street Journal lanserte Minsky som teoretikeren bak det som skjedde. Vår

største næringslivsavis kommenterte etter konferansen subprimeaffæren som noe positivt, fordi det skaffet fattige mennesker husvære. Det var bare Klassekampen som siterte Minsky og teoriene hans, som seinere viste seg å være uhyre relevante. Et annet innlegg på seminaret var om farene for en økonomisk krise i Estland. Krisen er nå et faktum, forkynt over to sider i Dagens Næringsliv i forrige uke.

DET VIKTIGSTE er kanskje at norsk næringslivs strategi har en boomerang-effekt mot næringslivet selv, og ikke bare når det gjelder «rikingers» omdømme. Selv hører jeg til dem som mener Norge har nytte av en oppegående rederinæring. En utredning basert på nyklassisk økonomisk teori nedvurderte for ikke lenge siden næringens betydning for landet i forhold til det en innovasjonsbasert (Schumpeteriansk) teori ville gjort. I Sverige har Industriens Utredningsinstitut vært et hjemsted for Schumpeterianere, et slikt finnes knapt i Norge. Civita skaper ikke en type forståelse som kan brukes i samfunnsdebatten, men bidrar heller til å skape økt irritasjon mot «rikinger» og det som med en viss rett kan ansees som forsøk på bevisst manipulasjon av velgerne. Som mangeårig industrileder synes jeg denne utviklingen er både trist og unødvendig.

« Ved å utvide spekteret av det som er politisk akseptabelt til også å omfatte høyreekstreme posisjoner som Ayn Rand, blir det politiske sentrum automatisk flyttet mot høyre.

DEBATT I DAGBLADET

Send til debatt@dagbladet.no
eller kronikk@dagbladet.no
Tlf: 24 00 10 00

Debattredaktør: **Simen Ekern**. Debatt: **Marte Michelet**. Kronikk: **Mikael Godø**. Debatt på nett: **Astrid Meland**.

HOVEDINNLEGG: 5000 tegn inkl. mellomrom. KRONIKK: 7000 tegn inkl. mellomrom. INNLEGG: 2000 tegn inkl. mellomrom.

REPLIKK/KORTINNLEGG: 700 tegn inkl. mellomrom. Vennligst legg ved portrettfoto.

Mer informasjon om hvordan du får innlegg publisert hos oss finner du på dagbladet.no/debatt. Dagbladet tar ikke inn innlegg som er tilbudt flere publikasjoner. Vi tar dessverre bare imot innlegg i elektronisk form.